

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มี
ภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานในโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร

นางสาวพุทธชาด นาคเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสุขศึกษา ภาควิชาพลศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2541
ISBN 974-332-339-2
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF FACTORS AFFECTING FOOD CONSUMPTION BEHAVIORS
OF OVER WEIGHT STUDENTS IN ELEMENTARY SCHOOLS UNDER
THE JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLIS

Miss Puttachat Nakraung

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Health Education

Department of Physical Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-332-339-2

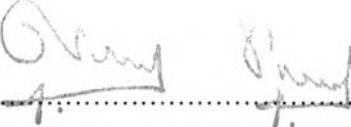
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียน
ระดับประถมศึกษาที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานในโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร

โดย นางสาว พุทธชาติ นาคเรือง

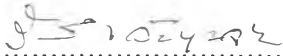
ภาควิชา พลศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอ็มอัชมา วัฒนบูรานนท์

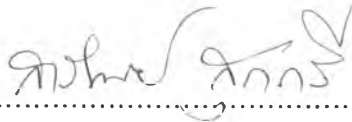
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุวัฒน์ ชูติวงศ์)

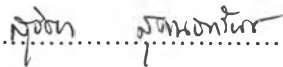
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. รัชณี ขวัญบุญจัน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอ็มอัชมา วัฒนบูรานนท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลาวัลย์ สุกกรี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทพวณี หอมสนิท)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุจิตรา สุกนทรทรัพย์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว.

พุทธชาด นาคเรือง : การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (A STUDY OF FACTORS AFFECTING FOOD CONSUMPTION BEHAVIORS OF OVER WEIGHT STUDENTS IN ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLIS) อ.ที่ปรึกษา: ศศ. ดร. เอมอัชฌา วัฒนบูรานนท์, 194 หน้า. ISBN 974-332-339-2 .

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำนวน 400 คน จากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 18 โรงเรียน โดยได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและหาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การทดสอบไคสมควร์ และสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวนพี่น้อง 2 คน มีความรู้ในระดับค่อนข้างดี มีทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมอยู่ในระดับดี
2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานพบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ เพศและทัศนคติต่อการบริโภคอาหาร ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ อำนาจในการซื้ออาหาร รายได้ของนักเรียนและรายได้ของครอบครัว ปัจจัยเสริม ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ปกครองและการรับรู้สื่อโฆษณา
3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารพบว่า
 - 3.1 ปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ทัศนคติต่อการบริโภคอาหาร และความเชื่อต่อภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอายุ ลำดับการเป็นบุตร จำนวนพี่น้องและขนาดของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร
 - 3.2 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ อำนาจในการซื้ออาหารและสถานที่ที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายได้ของครอบครัว รายได้ของนักเรียนและแหล่งขายอาหาร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร
 - 3.3 ปัจจัยเสริม ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ปกครอง การรับรู้สื่อโฆษณาและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเพื่อน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการปฏิบัติต่อเด็กของผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร อายุของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

พลศึกษา
ภาควิชา.....
ศึกษศึกษา
สาขาวิชา.....
2541
ปีการศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4083733127 HEALTH EDUCATION
: MAJOR

KEY WORD: FACTORS AFFECTING / FOOD CONSUMPTION BEHAVIORS / OVER WEIGHT STUDENTS /
ELEMENTARY SCHOOLS / JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLIS

PUTTACHAT NAKRAUNG : A STUDY OF FACTORS AFFECTING FOOD CONSUMPTION
BEHAVIORS OF OVER WEIGHT STUDENTS IN ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE
JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. DR. AIMUTCHA
WATTANABURANON, Ed. D. 194 pp . ISBN 974-332-339-2 .

The purposes of this research were to study factors affecting food consumption behaviors of over weight students and to study the relationships among predisposing factors , enabling factors and reinforcing factors with food consumption behaviors of students. The questionnaires were constructed by the researcher and sent to the 400 over weight students in Prathomsuksa five and six from 18 elementary schools under the Jurisdiction of Bangkok Metropolis. The obtained data were then analyzed to obtain percentages , means , standard deviations , Pearson Product - Moment Correlation Coefficient , Chi - Square and Stepwise Multiple Regression Analysis were also applied to determine the statistically significant differences at the .05 level .

The results were as follows :

1. Most over weight students were males . Most of them were the first child from two siblings families . Students' knowledge was at the fairly good level while students' attitudes , beliefs and behaviors were found at the good level .

2. Factors affecting food consumption behaviors of over weight students were found that predisposing factors including gender and attitudes towards food consumption . Enabling factors including power to buy food , student allowance and family income. Reinforcing factors including parents' food consumption behaviors and perception of mass media advertisement.

3. Factors on relationship with food consumption behaviors were found as follows :

3.1 Predisposing factors including gender, knowledge and attitudes towards food consumption and beliefs towards over weight nutrition standard were found to be related to food consumption behaviors significantly at the .05 level but there was no significant relationship between food consumption behaviors and age , order of children in the family, siblings and family members .

3.2 Enabling factors including power to buy food and areas for exercise were found to be related to food consumption behaviors significantly at the .05 level but there was no significant relationship between food consumption behaviors and family income , students allowance and the sources where food was purchased .

3.3 Reinforcing factors including parents' food consumption behaviors , perception of mass media advertisement and peer food consumption behaviors were found related to food consumption behaviors significantly at the .05 level but there was no significant relationship between food consumption behaviors and parents' rearing practice concerning food consumption , age of parents , education and occupation of parents .

ภาควิชา.....พลศึกษา
สาขาวิชา.....สุขศึกษา
ปีการศึกษา.....2541

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอ็มอัชมา วัฒนบูรานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ในภาควิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ซึ่งได้ให้คำแนะนำและความคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยมาด้วยดีตลอด และ เนื่องจากทุนวิจัยครั้งนี้ บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา เพื่อนร่วมรุ่น และ เจ้าหน้าที่ตึกอาคารรวมบริการ 2 สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินีทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่จะช่วยให้การทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พุทธชาด นาคเรือง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมุติฐานการวิจัย.....	5
1.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการ.....	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย.....	26
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ.....	40
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	48
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	49
3.2 ประชากร.....	49
3.3 กลุ่มตัวอย่างประชากร.....	49
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
3.5 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ.....	59

สารบัญ (ต่อ)

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	61
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	121
รายการอ้างอิง.....	158
ภาคผนวก.....	164
ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	165
ข. หนังสือขอความร่วมมือ.....	166
ค. แบบสอบถาม.....	170
ประวัติผู้วิจัย.....	194

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงปริมาณอาหารที่เด็กวัยเรียนควรได้รับในหนึ่งวัน	14
2	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรในแต่ละศูนย์ประสานงาน.....	51
3	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรในแต่ละโรงเรียน.....	52
4	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะด้านประชากร.....	65
5	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะรูปร่างของนักเรียนและสมาชิกในครอบครัว.....	68
6	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการบริโภค.....	69
7	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่ตอบถูกต้อง ในแต่ละข้อของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน.....	70
8	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามระดับทัศนคติต่อการบริโภคอาหาร.....	72
9	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน.....	73
10	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามความเชื่อต่อภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน.....	75
11	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเชื่อต่อภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐานในแต่ละข้อของนักเรียน	76
12	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามรายได้	77
13	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามปัจจัยอื่น	79
14	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนปัจจัยอื่นต่อภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน ของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน.....	81

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะด้านประชากรของผู้ปกครอง 82
16	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะการรับประทานอาหารในแต่ละมื้อ..... 84
17	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะการปรุงอาหารในครอบครัว..... 86
18	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะอาหารและรสอาหารที่ชอบรับประทาน..... 88
19	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามมื้ออาหารที่รับประทานมากที่สุด..... 89
20	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามวิธีการจัดการกับอาหารที่เหลือรับประทานของผู้ปกครอง.... 89
21	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามกิจกรรมเวลาว่างที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด..... 90
22	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับอาหาร..... 91
23	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามระดับปัจจัยเสริมต่อการบริโภคอาหาร 92
24	แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนปัจจัยเสริม ต่อการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน 94
25	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะการรับประทานอาหารในแต่ละมื้อ..... 96
26	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะอาหารและรสอาหารที่ชอบรับประทาน..... 98
27	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามกิจกรรมเวลาว่างที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด..... 99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า	
28	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมการบริโภคอาหาร.....	100
29	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรม ต่อการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะ โภชนาการเกินมาตรฐาน	101
30	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับการเลือกชนิดอาหาร.....	104
31	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับความถี่ในการบริโภคอาหาร.....	106
32	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับการปฏิบัติตนในการรับประทานอาหาร.....	108
33	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยรวม.....	110
34	แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ในการทำนายการเลือกชนิดอาหาร.....	112
35	แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ในการทำนายความถี่ในการบริโภคอาหาร.....	114
36	แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ในการทำนายการปฏิบัติตนในการรับประทานอาหาร.....	116
37	แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ในการทำนายพฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยรวม.....	118

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	แผนภูมิแสดง The PRECEDE Framework	28
2	แผนภูมิแสดง กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	48